

Què és la innovació social?

La innovació social es defineix com a noves idees, models i serveis que tenen la virtut de satisfer noves necessitats socials i de benestar des de noves relacions entre els agents implicats en una cultura col·laborativa ⁽¹⁾. Qüestions com la sostenibilitat ambiental, la desocupació, la pobresa, l'exclusió social o el desenvolupament comunitari estan tenint noves respostes des d'intervencions creatives d'emprenedors socials que aporten nous mètodes, noves tecnologies i noves formes de relació col·laborativa que estableixen aliances entre els actors i espais públic-estatal, privat-empresarial i públic-comunitari.

La innovació social es basa en la participació directa d'emprenedors, col·lectius ciutadans i *innovation makers* en la resolució de problemes socials i ambientals tenint en compte les noves possibilitats d'implicació que ofereixen les tecnologies digitals, la major conscienciació ciutadana i la creativitat experta aplicada al bé comú. La innovació social és el reflex d'una ciutadania més activa, crítica i apoderada que aporta noves formes d'intervenció i d'associació que complementen l'acció de l'Estat i les administracions. Suposa una manera més eficient i participada de co-crear solucions que enforteixen el benestar comunitari complementant les polítiques públiques allà on no arriben o on deixen sense resoldre múltiples desafiaments.

Una innovació és social quan tant els seus mitjans com els seus fins es defineixen per criteris socials, ètics i de benestar pensant en l'impacte positiu que té en benefici de la comunitat. El social està inscrit tant en el com (els processos es fan de manera participada i amb procediments nous) i en el per què (els objectius socials a assolir eren desatesos o mal administrats). Tal com afirma Mulgan, la innovació social es focalitza en àmbits on més gran és la bretxa entre les necessitats i l'oferta de serveis que es mesura pel grau d'insatisfacció i malestar dels ciutadans ⁽²⁾. Al seu torn, el procés d'innovació social dóna poder als individus a actuar amb valors de cooperació, confiança i reciprocitat creant una nova cultura de relacions col·laboratives independentment del seu estatus com a administració, com a col·lectiu ciutadà o com a empresa privada.

A diferència de la innovació empresarial o tecnològica que persegueix el lucre, la competitivitat o la taxa de mercat, la innovació social busca satisfer demandes grans, mitjanes o petites que millorin el benestar, les condicions de vida, el nivell cultural, la igualtat i inclusió social o la sostenibilitat ecològica del territori on s'intervé. De fet, la innovació social sempre dependrà del context, és a dir, sempre serà una intervenció situada que està condicionada per l'entorn immediat sobre el qual es va a intervenir per millorar-lo o transformar-lo.

La condició que han de reunir les estratègies i intervencions és contribuir a la millora del benestar i del desenvolupament humà a través de finestres d'oportunitat per a la

¹ Robin Murray, Julie Caulier-Grice y Geoff Mulgan. *The Open Book of Social Innovation*. The Young Foundation & Nesta, London, 2010.

² Geoff Mulgan. "The Process of Social Innovation" en *Innovations*, MIT Press Journals, 2006, pp. 145-162.

creativitat social, superant forces i obstacles conservadors de tota mena ⁽³⁾. De fet, bona part de l'esforç de les accions d'innovació social és resilient, és a dir, ha de superar adversitats i negatives sense defallir. Per això tenen valor i prestigi com innovadores ja que posen de manifest solucions que la política pública no havia imaginat i contra les quals acostuma a reaccionar de manera defensiva i recelosa atès que posa en qüestió la seva base tradicional de legitimitat.

Desenvolupament internacional

És a partir de l'any 2000 quan la innovació social rep un decidit impuls per part de les grans ciutats, universitats i Estats més atents als canvis socials, creant instituts i agències públiques per impulsar-la i analitzar-la.

Taula 1. Creació d'instituts i agències públiques d'innovació social

1954	Institute for Community Studies (Regne Unit)
1985	Institute for Social Inventions (Regne Unit)
1986	CRISES-Centre de recherche sur les innovations sociales (Canadá)
1994	ZSI- Zentrum fur Soziale Innovation (Austria) Sfs-Soziale Innovation (Alemanya)
2000	Center for Social Innovation-Universidad de Stanford (Estats Units)
2005	SIX – Social Innovation Exchange (Regne Unit) Social Innovation Japan (Japó)
2006	Netherlands Centre for Social Innovation (Holanda) New Zealand Centre for Social Innovation (Nueva Zelanda)
2007	Social Innovation Generation-SiG (Canadá)
2008	Innobasque-Agencia Vasca de la Innovación (País Basc)
2009	Office of Social Innovation adscrita a la Casa Blanca (Estats Units) Australian Centre for Social Innovation (Austràlia)
2011	Social Innovation Europe (Unió Europea)

Font: Martínez Celorrio (2017). “La innovación social: orígenes, tendencias y ambivalencias” en *Sistema-Revista de Ciencias Sociales*, núm. 247, pp. 61-88

En el cas dels Estats Units, el president Barack Obama va crear el 2009 l'Oficina d'Innovació Social adscrita directament a la Casa Blanca amb un pressupost inicial de 50 milions de dòlars als quals se sumen 74 milions de dòlars de donacions privades. Entre els seus principis destaca la necessitat de promoure nous lideratges comunitaris, noves formes de parternariat públic-privat i noves formes de servei públic implicant a la comunitat. Una de les dràstiques mesures del nou govern del president Trump ha consistit en eliminar aquesta oficina, suprimint, fins i tot, la seva pàgina web.

A partir de 2009 es llancen els primers documents i informes de la Unió Europea per incloure la innovació social com a eix transversal d'actuació dels programes comunitaris d'ocupació i

³ Frank Moulaert (ed.) *The International Handbook on Social Innovation*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2013.

cohesió social, reformulant l'enfocament del Fons Social Europeu. Des del 2011 la innovació social és assumida com a camp d'estudi en el programa-marc de recerca de la Unió Europea. Des de llavors s'han realitzat o aprovat un total de 22 projectes acadèmics d'investigació per valor de 50,2 milions d'euros

Tot i ser un dels temes-estrella dels grans organismes supra-nacionals i del gran debat acadèmic que suscita a nivell internacional, l'enfocament de la innovació social amb prou feines és conegut a Espanya per les elits polítiques. En línies generals, els partits polítics i els càrrecs públics tenen escàs coneixement de què es tracta i solen confondre o simplificar-la com activitats típiques del tercer sector.

No obstant això, el grau de penetració de la innovació social a Espanya va en augment arran de la crisi econòmica iniciada el 2008 que ha reactivat el teixit de l'economia social i solidària amb noves iniciatives liderades per emprenedors joves als quals s'han sumat noves iniciatives de banca ètica, noves energies, defensa de béns comuns i nous espais participatius.

Gràfic 1. Components de la innovació social

Font: Martínez Celorrio (2017). “La innovación social: orígenes, tendencias y ambivalencias” en *Sistema-Revista de Ciencias Sociales*, núm. 247, pp. 61-88

Exemples d'innovació social per corrents o tendències:

1. Corrent empresarial de la innovació social:

<https://www.ecoemprende.com/innovacion-social/>

<http://www.sociedaddelainnovacion.es/8-casos-que-explican-por-que-debes-invertir-en-innovacion-social/>

2. Corrent de l'emprenedoria social com a innovació social:

<http://www.redcreactiva.org/noticia/10-ejemplos-de-emprendimientos-sociales>

3. Corrent de l'economia social i solidària com a innovació social:

<http://barrisinnovacio.net/mapa/> (Mapa d'experiències social a Catalunya)